

Marek Holly

Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Bieszczadzkiego Parku Narodowego
38–700 Ustrzyki Dolne, ul. Bełska 7
marekholly@wp.pl

Received: 1.07.2006

Reviewed: 18.07.2006

**ZMORSZNIK CZARNO–ŻÓŁTY *BRACHYLEPTURA*
TESSERULA (CHARPENTIER, 1825)
RZADKI GATUNEK Z RODZINY KÓZKOWATYCH
CERAMBYCIDAE – NOWE STANOWISKO
W BIESZCZADACH ZACHODNICH**

Brachyleptura tesserula rare species of the longhorn
beetles family *Cerambycidae* – new site from the Western
Bieszczady Mountains

Abstract: The new site of the rare *Brachyleptura tesserula* (Charp.) longhorn beetle was found within the area of Wołosatka stream valley in the period of 28.07.–11.08.2005. Sixteen individuals of this species were recorded feeding on herbal plants along the road Ustrzyki Górne – Wołosate. However some new reports from Wetlina (Woźniak 2001; Ziarko 2001) as well as the new Wołosate site confirm the occurrence of *B. tesserula* in Polish Bieszczady Mts. there is still lack of knowledge on some local limiting factors, requirements, and bionomics of the species in our region.

Chrząszcze z rodziny kózkowatych charakteryzują się zazwyczaj dość smukłym i wydłużonym ciałem, długimi czułkami (często przekraczającymi długość ciała) oraz niejednokrotnie atrakcyjnym ubarwieniem. Są typowymi roślinożercami toteż ich rozwój przebiega najczęściej pod korą drzew, wewnątrz drewna lub w łodygach roślin zielnych. Postacie dojrzałe odżywiają się pyłkiem i częściami kwiatów oraz nierzadko wyciekającymi sokami drzew. Larwy większych gatunków osiągających długość ciała do 5 cm rozwijają się długo, nawet około 3–4 lat. Mniejsze gatunki mają cykl roczny lub 2 letni w zależności od panujących warunków troficznych, temperatury i wilgotności. W Bieszczadach odnotowano 92 gatunki z rodziny kózkowatych, co stanowi 47,1% fauny Polski (Pawłowski i in. 2000).

W okresie od 28.07.–11.08.2005 w dolinie potoku Wołosatka w Bieszczadzkim Parku Narodowym odnotowano występowanie i rójkę rzadko spotykanego chrząszcza zmorsznika czarno-żółtego *Brachyleptura tesserula* (Charp.). Łącznie stwierdzono 16 osobników żerujących na kwitnącym barszczu i innych gatunkach z rodziny baldaszkowych rosnących przy drodze Ustrzyki Górne – Wołosate. Zmorsznik żółto-czarny jest gatunkiem subpontyjskim, którego rozszedlenie obejmuje Kaukaz, Iran, Turcję, Armenię i Bułgarię oraz Słowację, gdzie występuje jednak rzadko i sporadycznie. W Polsce chrząszcz ten również należy do rzadkości. W Bieszczadach po raz pierwszy odnotowano ten gatunek w 1958 roku na stokach Połoniny Wetlińskiej. W roku 1960 znaleziono również pojedynczego osobnika w rejonie pomiędzy Cisną i Wetliną. W latach 1962–1963 chrząszcz *Brachyleptura tesserula* był notowany dość licznie na terenie doliny Moczarnego (Skalski 1967). W latach 1964–68 obserwowano kilkaset okazów *B. tesserula* w dolinie Moczarnego na kwitnących gatunkach z rodziny baldaszkowych (Śliwiński i Lessaer 1970). Pomimo pojedynczych lokalnie licznych wystąpień *B. tesserula* w latach 1960–70, gatunek ten później nie był obserwowany w Bieszczadach, aż do 2001 roku. Odnotowany był jednak w publikacji dotyczącej gat. chrząszczy Bieszczadów Zachodnich (Kubisz i in. 1998), w kontekście korekty omyłki w katalogu fauny Polski (Burakowski i in. 1990), co sprostował Gutowski (1995) – w rezultacie dane dotyczące *B. fulva* w Bieszczadach należy odnieść właśnie do omawianego gatunku. Poszukiwania prowadzone przez autora w latach 1999–2000 w rejonie Moczarnego nie przyniosły rezultatu. Dopiero w 2001 roku odnotowano dość liczny pojaw chrząszcza *B. tesserula* w okolicach Cisnej, Wetliny i Moczarnego (Woźniak 2001; Ziarko 2001). W okresie od 3–8.VIII zaobserwowano ponad 40 osobników, w tym 6 osobników (bez plamek na pokrywach) należących do rzadkiej formy *impunctata* (Woźniak 2001). Jakkolwiek nieznana jest biologia tego chrząszcza w Polsce, wydaje się jednak bardzo prawdopodobne, iż rozwój zmorsznika czarno-żółtego podobnie jak i innych gatunków z rodzaju *Leptura* przebiega w wilgotnym drewnie. W literaturze znajdujemy wzmiankę o dębie jako roślinie żywicielskiej *B. tesserula* (Panin i Savulescu 1961). Można jednak przypuszczać, że obecność liczniejszej populacji *B. tesserula* w Bieszczadach w latach 60. była związana z intensywną wówczas eksploatacją drzewostanów bukowych i spowodowana bezpośrednio obecnością składów drewna bukowego. Zarówno doniesienia z okolic Wetliny (Woźniak 2001) jak też obecne obserwacje gatunku na nowych stanowiskach w okolicy Wołosatego (BdPN) wskazują, że występowanie *B. tesserula* w Bieszczadach jest także uzależnione od lokalnych sprzyjających warunków, a biologia i rozwój gatunku w naszych warunkach wymaga dokładnego zbadania.

Literatura

- Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1990. Chrząszcze – *Coleoptera*, *Cerambycidae* i *Bruchidae*. Katalog fauny Polski 23, 15: 1–312. PWN, Warszawa.
- Gutowski J. M. 1995. Kózkowate (*Coleoptera*: *Cerambycidae*) wschodniej części Polski. Prace Inst. Bad. Leś. ser. A, 811: 1–190.
- Kubisz D., Szwalko P., Wojas T. 1998. Materials to the fauna of *Coleoptera* of the Western Bieszczady Mts. (Polish Eastern Carpathians). Roczn. Muz. Górnośl. (Przyr.) 15: 5–15.
- Panin S., Savulescu N. 1961. Fauna R.P.R., t.10, *Cerambycidae* (Croitori), Bucuresti.
- Pawłowski J., Petryszak B., Kubisz D., Szwalko P. 2000. Chrząszcze *Coleoptera* Bieszczadów Zachodnich. W: Bezkręgowce Bieszczadów Zachodnich ze szczególnym uwzględnieniem Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Monografie Bieszczadzkie 8: 9–143.
- Skalski A. 1967. O chrząszczach z rodziny kózkowatych (*Cerambycidae*) w Bieszczadach. Wierchy 73: 198–199.
- Śliwiński Z., Lessaer M. 1970. Materiały do poznania kózek Polski (*Coleoptera*, *Cerambycidae*) ze szczególnym uwzględnieniem Bieszczadów Zachodnich. Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu. Przyroda 5: 77–128.
- Woźniak A. 2001. Chrząszcze bieszczadzskich kwiatów <http://www.bocian.org.pl/biuletyn/2001/b2a32.php>
- Ziarko Sz. 2001. *Paracorymbia tesserula* (Charp., 1825) – scanography by Szczepan Ziarko. <http://www.zin.ru/animalia/coleoptera/eng/index.htm>

